

3. O particularitate fonetică și fonologică a limbilor balcanice e considerată vocala de tipul ə (rom. ă, bulg. ъ, alb. ë) ¹. Dar acest fonem, răspândit și în graiurile sirbo-croate prizreno-timocene (care formează arie cu graiurile bulgărești și unele graiuri macedonene în ce privește existența lui ə) ², lipsește din sistemul vocalic al albanezei de nord (dialectul gheg) ³, al multor graiuri bulgare ⁴ și al majorității graiurilor macedonene, precum și al limbii literare macedonene. Acestea din urmă au un sistem vocalic triunghiular, compus din cele cinci vocale cardinale ⁵, pe cînd majoritatea graiurilor bulgare, graiurile prizreno-timocene și unele graiuri macedonene prezintă șase foneme vocalice, formînd un sistem dreptunghiular:

u	ə	i
o	a	e ⁶

S-au făcut încercări de a prezenta sistemele vocalice ale limbilor balcanice ca fiind de un singur tip ⁷. Dar argumentele aduse în sprijinul acestei teze nu sînt considerate convingătoare ⁸. Într-adevăr, sistemele vocalice ale celor patru limbi care constituie nucleul uniunii lingvistice balcanice — româna, bulgara, macedoneana și albaneza — chiar limitîndu-ne la cele patru limbi literare — nu sînt identice. Ele nu sînt nici asemănătoare. Iată cele patru sisteme vocalice (în ordinea în care au fost înșirate mai sus):

¹ A. I. Rosetti, *Istoria limbii române, II, Limbile balcanice*, ed. a 4-a, București, 1964, p. 81 urm.

² P. Ivić, *Osnovnye puti razvitija serboxorvatskogo vokalizma*, în «Voprosy jazykoznanija» 1958, I, p. 7 urm.; Ivan Popović, *Geschichte der serbokroatischen Sprache*, Wiesbaden, 1960, p. 243, 244, 252, 259 (a se vedea și harta 6 de pe pagina 243). Totuși, graiurile cu ə al satelor Krtole și Dobrota din regiunea Boka Kotorska, precum și graiurile Carașovenilor din Bînat și al sîrbilor din Gallipoli sînt situate departe de aria întinsă a graiurilor sud-slave posedînd vocala ə (Pavle Ivić, *Die serbokroatischen Dialekte, ihre Struktur und Entwicklung, I, Allgemeines und die štokavische Dialektgruppe*, Haga, 1958, p. 208-209, 273).

³ E. Petrovici, *Traits balkaniques communs dans les systèmes phonétiques du roumain et de l'albanais (La voyelle du type ă)*, în *Die Kultur Südosteuropas, ihre Geschichte und ihre Ausdrucksformen*, Wiesbaden, 1964 („Südosteuropa-Schriften“ 6, p. 199-206; id., *Trăsături balcanice comune în sistemele fonetice al românei și albanezei, vocala de tipul ă*, CL X (1965), I, p. 67-72.

⁴ Stojko Stojkov, *Bългарска диалектологија*, Sofia, 1962, p. 121. A se vedea și paginile 72, 74, 82, 87, 91 urm., 97 urm. Există graiuri bulgare cu cinci vocale (i, e, a, o, u), cu șase (i, e, e, a, o, u) și cu șapte (i, e, e, a, a, q, u), formînd triunghiuri vocalice în care vocalele mediale sînt reprezentate numai prin a.

⁵ Horace G. Lunt, *Grammar of the Macedonian Literary Language*, Skopje, 1952, p. 9; Blaže Koneski, *Gramatika na makedonskiot literaturni jazik*, I-II, Skopje, 1966, p. 55.

⁶ «Voprosy jazykoznanija», 1958, I, p. 7.

⁷ Bohuslav Havránek, *Zur phonologischen Geographie. Das Volkssystem des balkanischen Sprachbaundes*, în «Archives Néerlandaises de Phonétique Expérimentale», 8-9, 1933, p. 119-125.

⁸ M. Małeckii, *Systemy wokalne języków bałkańskich (Les systèmes vocaliques des langues balkaniques)*, în «Bulletin international de l'Académie polonaise des sciences et des lettres, Classe de philologie, classe d'histoire et de philosophie», 1933, Cracovia, 1934, p. 156-160; Henrik Birnbaum, *Balkanslavisch und Südslavisch. Zur Reichweite der Balkanismen im südslavischen Sprachraum*, în «Zeitschrift für Balkanologie», III (1965), p. 18. nota 9.